

PROMENA JE POBEDA

Strategija razvoja grada mora biti u skladu sa javnim interesom, a ne interesom pojedinaca bliskih vlastima, što je moguće postići isključivo uz potpunu transparentnost i široko učešće građanki i građana. Program **Promena je pobeda** predstavlja konkretan i izvodljiv plan za Novi Sad po meri svih njegovih građana i građanki, ali koje takođe pozivamo da na njega upute komentare, predloge i primedbe, uz našu želju i obavezu da razmotrimo i korigujemo one stavke plana za koje se ispostavi da postoje bolja i poželjnija rešenja.

Prvi deo programa obuhvata niz mera koje je neophodno preduzeti kako bismo primorali trenutne vlasti na što je moguće više poštene i slobodne izbore, te kako bi autentična opozicija imala stvarnu mogućnost da na narednim izborima odnese pobedu u gradu Novom Sadu.

U drugom delu programa iznosimo konkretne mere za dalje upravljanje našim gradom, koje predstavljaju politiku diskontinuiteta sa dosadašnjim, po našu zajednicu štetnim, praksama. Kako bismo očuvali Stari Novi Sad, i zajedno sa njim prirodno i organski izgradili Novi, potreban je koherentan spoj nekada uspešnih mera i kulturnih vrednosti Novog Sada, i novih i progresivnih zelenih i levih ideja savremenih političkih zajednica.

Zajedno! za Novi Sad obavezuje se da će se svim sredstvima boriti za doleavedene ciljeve i poziva sve dobronamerne političke aktere, građane i građanke, da zajedno vratimo naš grad u ruke onih koji ga vole.

ZAJEDNO DO POBEDE!

Promena za Novi Sad počinje uspešnom borbom za poštene izbore.

Zajedno! za Novi Sad obavezuje se da će, uprkos brojnim preprekama ka ostvarenju ovog važnog cilja, uložiti sve svoje kapacitete u odbranu prava glasa svih Novosađana i Novosađanki. Svaka kutija mora biti sačuvana, ne sme se dopustiti nikakvo zastrašivanje i vršenje pritiska na birače. Zaštita od kršenja izbornih procedura najvažniji je zadatak svih nas koji želimo slobodnu i demokratsku zajednicu.

Zajedno! za Novi Sad ima obavezu da obezbedi kontrolu izbornog procesa u našem gradu. U tu svrhu obučićemo kontrolore unutar biračkih mesta, kao i kontrolore van biračkih mesta.

Mere i aktivnosti:

- **416 kontrolora na biračkim mestima;**
- **kontrolori van biračkih mesta, na svih 208 biračkih mesta;**
- **saradnja sa organizacijama koje se bave monitoringom izbornog procesa;**
- **kampanja za povećanje izlaznosti;**
- **zahtev da se blagovremeno prosledi spisak prijavljenih birača;**
- **javni razgovori građana sa našim kandidatima.**

KONTROLA NA BIRAČKOM MESTU

Svi znamo da se veliki deo izbornih manipulacija dešava danima i mesecima pre dana izbora. Desetine hiljada glasača su ucenjeni, plaćeni, uslovljeni ili zastrašeni. Protiv ovoga se ne može lako boriti dok se ne uspostave institucije koje će reagovati na ove sramne pojave. Međutim, sve ono što je do nas i što možemo mi ćemo uraditi.

Naš primarni zadatak jeste da obučimo **416 kontrolora**, kojima ćemo pokriti sva biračka mesta u gradu Novom Sadu. Tako će za svako biračko mesto biti obučeno po dvoje kontrolora, ljudi koji neće na dan izbora doći po svoju dnevnicu, već koji su spremni da se bore za odbranu slobodnih i poštenih izbora, glasa svakoga od nas.

Pripremamo se kao da će izbori biti već koliko sutra. Naši kontrolori će biti naši članovi, simpatizeri i saradnici, ali i svi drugi poštene i hrabri ljudi koji žele da odbrane volju građana i građanki – pozvaćemo sve ljude koji su podržali naše **zajedničke borbe** protiv Rio Tinta, inicijativu „Digni gard – odbrani grad”, kojom smo se uspešno izborili

protiv podizanja spomenika fašistima i zločincima iz Novosadske racije, pozvaćemo komšije sa kojima smo se zajedno borili za komunalno uređenje Podbare, za Telepski park, majke i očeve sa kojima smo zahtevali besplatne udžbenike, bezbednost u školama i gradu, srčane i istrajne ljude koji su rekli „Ne” seći Šodroške šume, Novom Sadu na vodi i devastirajućem Generalnom urbanističkom planu, sve koji su podržali našu borbu za zaštitu prava životinja, dostupan JGSP, i mnoga druga delovanja, akcije i peticije. Pozvaćemo sve građanke i građane koji su digli glas za Novi Sad, Vojvodinu i Srbiju protiv nasilja!

KONTROLA VAN BIRAČKOG MESTA

Veliki deo izbornih manipulacija dešava se ispred i oko biračkih mesta. Naš posao je da **sprečimo kupovinu glasova**, mahinacije sa biračkim listićima, da dokumentujemo i javno obznamimo svaki slučaj kršenja izbornih prava i procedura. Obavezujemo se da ćemo na dan izbora obilaziti svih **208 biračkih mesta** Novog Sada. To je naša dužnost i odgovornost.

NI ZBOG JEDNE STRANKE, VEĆ ZBOG SVIH NAS

Bez odlučne kontrole izbora ne možemo se izboriti sa režimom straha i nasilja. Ovo nije lak zadatak, ali svaki od naših kontrolora biće u potpunosti obučen i moći će da računa na punu pravnu, političku i svaku drugu podršku *Zajedno! za Novi Sad*. Želimo mogućnost da Novim Sadom ponovo, i konačno, upravljaju njegovi građani i građanke. Ovo znači da moramo da ostavimo po strani razlike koje mogu postojati među nama. U ovome smo svi zajedno, i samo tako ćemo odbraniti naš grad od krađe i kupovine glasova, straha i nasilja.

Obuku naših kontrolora vršiće ugledni pravници, ljudi „sa terena”, višedecenijskog iskustva kontrole izbora, uz važnu saradnju sa različitim **domaćim i međunarodnim organizacijama** koje se bave kontrolom i monitoringom izbornog procesa.

PROMENU PIŠEMO ZAJEDNO!

Znamo da su mnogi ljudi razočarani starim političarima i još starijim a praznim obećanjima. Znamo da je ljudima neretko muka od politike. Ali upravo smo iz tih razloga i ušli u politiku, mi, profesorke i profesori, studenti i studentkinje, aktivisti i aktivistkinje i, ljudi kojima je stalo do dostojanstva i samopoštovanja, da pokažemo da politika ne mora biti takva ako svi uzmemo malog udela u njoj. **Politika će biti onakva kakvi su ljudi koji je čine, a mi ne želimo da je više ikad prepustimo najgorima.** Zato je važan glas svakog birača, od Limana do Kaća, od Podbare do Futoga.

Sprovešćemo kampanju za povećanje izlaznosti na izborima u Novom Sadu. Na proteklim izborima izlaznost je iznosila 62,5 odsto. Promena za Novi Sad ostvariće se samo ako nas na izbore izađe još više, a naš cilj je da našim radom, i u saradnji sa drugim opozicionim strankama, organizacijama i udruženjima, taj broj bude **70 odsto**. Pritom, ne kritikujemo one koji ne žele da glasaju — to je pravo svakoga! Ali isto tako ne

pristajemo na stare kritike kako nema poštenih ljudi u politici. Taj mit rušimo, i srušićemo ga, našim delovanjem, iz dana u dan, iz akcije u akciju.

Zbog velikog broja fiktivno prijavljenih birača u prethodnim izbornim ciklusima, **zahtevaćemo da se građanima i građankama blagovremeno prosledi spisak prijavljenih birača** na njihovim adresama kako bi se mogle utvrditi potencijalne nepravilnosti i preduprediti manipulacije izbornog prava. Uputićemo ovaj zahtev u saradnji sa organizacijama koje se bave monitoringom izbornog procesa.

Dok nosioci vlasti vode monolog, mi smo uvek za dijalog. Razgovaraćemo sa našim sugrađanima i sugrađankama gde god, u svakoj prilici, jer verujemo da se jedino tako može upravljati našim gradom. Napravićemo **javne razgovore građana sa našim kandidatima** jer je vreme da Novi Sad konačno zna ko ga predstavlja. Naša kancelarija su naši trgovi, ulice, parkovi. Naša kancelarija je Novi Sad.

KOGA ĆEMO KANDIDOVATI?

Zajedno! za Novi Sad duboko je uveren u ideje rodne, starosne, i druge, ravnomerne zastupljenosti, političke i društvene autonomije, i jedinstva stručnosti i morala. Naši predstavnici su profesorke i profesori, aktivistkinje i aktivisti, ostvareni stručni ljudi, ali i mladi ljudi čiji se glas mora mnogo češće i više čuti. Naše politike su usmerene na Novi Sad, napisane i osmišljene od strane ljudi Novog Sada. Naša je želja da svaki deo Novog Sada bude jednako predstavljen i uvažavan – u boljem Novom Sadu ne sme biti nepoštenih podela i nejednakosti.

ZAJEDNO DO PROMENE!

NAŠ PROGRAM ZA NOVI SAD

Želimo da unesemo novine u politički život našeg grada. Duže od deceniju Novosađani i Novosađanke čekaju konkretan i izvodljiv program za dan nakon izbora. Otkad smo osnovali *Zajedno! za Novi Sad*, konsultovali smo se sa hiljadama građana i građanki, poslušali probleme i savete, i uz pomoć ljudi najrazličitijih znanja i iskustava, naših članova, saradnika i prijatelja, dobronamernih ljudi koji vole svoj grad, zaokružili program za Novi Sad. Ovim programom otvaramo i široku javnu raspravu kako bismo kreirali dugoročnu strategiju razvoja grada zasnovanu na socijalnoj jednakosti, ekološkoj pravdi, inkluzivnosti i održivoj mobilnosti.

Pred Vama je program *Zajedno! za Novi Sad*. Naš program oslanja se na četiri ključna stuba politike koju smatramo neophodnim za ozdravljenje našeg grada. Ovaj početni program vremenom će biti obogaćivan drugim predviđenim merama i aktivnostima u različitim oblastima društvenog, kulturnog, ekonomskog, infrastrukturnog, komunalnog, i drugog života Novog Sada. Uvereni u poželjnost, osmišljenost i izvodljivost ovde iznetih mera, ideja i aktivnosti od javnog interesa, ostajemo, naravno, otvoreni za diskusiju – dobrodošle su različite kritike, primedbe, kao i predlozi naših sugrađanki i sugrađana, kojim bismo program za Novi Sad mogli učiniti još boljim i sadržajnijim. Biće nam zadovoljstvo da čujemo Vaše mišljenje.

Četiri stuba našeg programa za Novi Sad obrazložena su po posebnim poglavljima, koja navodimo sledećim redosledom:

- 1. GRAD BICIKLISTA, BESPLATNOG I BRZOG PREVOZA**
- 2. GRAD ZELENILA I ZDRAVOG ŽIVOTA**
- 3. GRAD JAKIH MESNIH ZAJEDNICA I ODGOVORNE VLASTI**
- 4. GRAD PO MERI RADNIKA I ČOVEKA**

1. GRAD BIKIKLISTA, BESPLATNOG I BRZOG PREVOZA

Svi se svakodnevno susrećemo sa velikim saobraćajnim problemima. Bilo da smo pešaci, biciklisti, vozimo trotinet ili automobil, svi smo svedoci toga da se naš grad pretvara u saobraćajnu i infrastrukturnu noćnu moru. Gušimo se i guramo u prljavim autobusima, koje debelo plaćamo. Nerviramo se i gubimo vreme pokušavajući da se prevezemo, a zatim i parkiramo. Nedovoljna ulaganja u biciklistički saobraćaj i kulturu biciklizma mnoge odvraća od korišćenja bicikla kao primarnog prevoznog sredstva.

Razvijeni gradovi Evrope već godinama rade na tranziciji na održivu mobilnost, svesni narastajućih infrastrukturnih problema i klimatskih promena koje su pred nama. Ne moramo ići do Pariza, koji je za samo nekoliko godina veliki deo automobilskih pretvorio u biciklističke staze, značajno smanjio broj potrebnih automobilskih parking mesta i obezbedio desetine hiljada biciklističkih. Dovoljno je otići samo nekoliko stotina kilometara dalje, kod naših komšija u Ljubljani, grad po brojnim parametrima uporediv sa Novim Sadom. Ljubljana još od 2007. godine postepeno pretvara gradski centar u pešačku i biciklističku zonu, a trenutno u toj zoni imaju preko 12 hektara prostora namenjenog isključivo za biciklistički i pešački saobraćaj. Ovim merama su za 70 odsto smanjili gradsko zagađenje ugljen-dioksidom.

Više desetina evropskih gradova srednje veličine, sličnih Novom Sadu, uvelo je besplatan javni prevoz, koji se pokazao kao uspešna mera, time što su značajno smanjeni upotreba automobilskog saobraćaja (u nekim gradovima i za 10 odsto), saobraćajne gužve i mera gradskog zagađenja. Pritom, besplatan javni prevoz nije uveden samo u ekonomski visoko razvijenim zajednicama, već je predstavljao reformsku meru urbanističkog, saobraćajnog i ekonomskog karaktera i za manje razvijene gradove, bilo Zapadne bilo Istočne Evrope.

Želimo da promenimo mentalitet korišćenja automobila uvek i po svaku cenu, i promovišemo zdrave načine života – javnim, pešačkim, biciklističkim i drugim saobraćajem. Želimo i da promenimo poglede na ekonomska i socijalna pitanja i rešenja jer nam se već decenijama neoliberalni koncepti plasiraju kao pobednički i jedini mogući, uprkos strahovitim krizama koje su proizveli u brojnim društvima, i uprkos činjenici da postoje brojne visoko razvijene zajednice socijalne sigurnosti i ulaganja, čije primere vidimo u tolikim državama i gradovima Severne, Zapadne, pa i Istočne Evrope.

Naš plan predviđa Novi Sad kao grad održive mobilnosti. Zajedno ćemo se boriti da Novi Sad bude grad biciklista, pešaka, i kvalitetnog, čestog i besplatnog javnog prevoza. Danas moramo da reformišemo autobuski javni prevoz, sutra ćemo vratiti tramvaj u naš grad. Takođe, za nas je biciklizam simbol Novog Sada, koji želimo da negujemo i unapredimo kako bismo postali biciklistička prestonica Balkana. Želimo grad u kom se kvalitet života ne meri brojem automobila već čistoćom vazduha i brojem ljudi koji se lako kreću koristeći alternativne vidove transporta.

Sredstava za ovakav plan ima, pitanje je samo odluke hoćemo li da ih iskoristimo za grad u kom se slobodno krećemo, dišemo, i svi podjednako koristimo negovana javna dobra, ili pristajemo na to da budžet i dalje služi za punjenje privatnih džepova.

Ključne mere i aktivnosti:

- besplatan JGSP;
- čest JGSP;
- kvalitetan JGSP: bolja higijena, redovno održavana stajališta i unutrašnjosti autobusa, funkcionalno grejanje i hlađenje, GPS za praćenje kretanja vozila, zelene i „pametne” nadstrešnice;
- brze („žute”) trake na pet glavnih gradskih bulevara;
- sistem *Parkiraj i vozi se! (Park and Ryde System)*, kojim se predviđa pravljenje posebnog bloka parking mesta na obodu gradskog jezgra, gde građani mogu parkirati automobil i preći u drugi oblik prevoza
- inkluzivnost i pristupačnost za osobe sa invaliditetom;
- *eco-friendly* (ekološki) autobusi;
- novih 100 kilometara biciklističkih staza;
- planovi za razvoj infrastrukture u skladu sa principom održive mobilnosti;
- edukacija i podrška inicijativama koje promovišu biciklizam i mikromobilnost;
- dvosmerno kretanje biciklista u inače jednosmernim ulicama;
- prioritet biciklistima u „zonama 30” i zonama usporenog saobraćaja;
- velika parkirališta za bicikl i različite tipove mikromobilnih uređaja;
- unapređenje gradske usluge *Rent a Bike* (iznajmljivanje bicikala).

JAVNI GRADSKI PREVOZ – BESPLATAN, ČEST I KVALITETAN

U pitanju je paket mera za poboljšanje ekonomsko-socijalnog, saobraćajnog i urbanističkog stanja našeg grada, ali i stanja životne sredine. Njime ćemo smanjiti saobraćajne gužve, osloboditi parking mesta Novog Sada, olakšati teškoće svakodnevnog prevoza, i smanjiti meru gradskog zagađenja. Ovaj paket mera biće od koristi za sve Novosađanke i Novosađane, iz različitih uglova gledanja.

Kako to besplatan?

Više OD STOTINU gradova Evropske unije ima besplatan javni prevoz, autobuski ili tramvajski. U pitanju je model sve više prihvaćen kao koncept koji smanjuje saobraćajne gužve, značajno smanjuje gradsko zagađenje, promovise zdravije životne stilove i povoljno utiče na smanjenje socijalno-ekonomskih nejednakosti.

Besplatan javni prevoz za korisnike, naravno, mora se finansirati iz određenih izvora. Kao prvo, potrebe finansiranja JGSP-a već dotiraju iz budžeta Grada Novog Sada u iznosu od preko dve milijarde dinara. Za potrebe funkcionisanja besplatnog JGSP-a na sadašnjim nivoima dovoljna bi bila sredstva navedena ispod u tabeli 1.

Tabela 1. Finansijska sredstva za besplatan JGSP Novi Sad

	Potrebna sredstva
Tekuće subvencije	2.100.000.000,00
Kapitalne subvencije	950.000.000,00
Javni gradski i prigradski prevoz putnika – finansiranje iz budžeta Grada	3.050.000.000,00
Kroz projekat „Novi Sad – zeleni grad”	
Dugoročni krediti za obrtna sredstva	
Povoljni krediti ili donacije	350.000.000,00
Ukupno:	3.400.000.000,00

Dakle, da bi funkcionisao besplatan JGSP u Novom Sadu, Grad iz budžeta treba da omogući finansiranje. U tabeli br. 1 jasno se vidi da grad može da izdvoji sredstva iz tekućih i kapitalnih subvencija. Ostatak od 350 miliona dinara može se uzeti putem povoljnog dugoročnog kredita od 10 do 20 godina, ili projekata/kredita i donacija fondova Evropske unije.

Da Grad Novi Sad poseduje više nego dovoljna sredstva koja bi se mogla izdvojiti za besplatan JGSP, a da se time ne ugrozi gradski budžet, ukazujemo i kratkom analizom rebalansa gradskog budžeta.

Analizom rebalansa budžeta Grada Novog Sada 2023. godine može se utvrditi da sredstva za pružanje kvalitetnih i svima dostupnih javnih usluga i te kako postoje, ali se ona, nažalost, preusmeravaju u druge svrhe – dominantno u subvencionisanje i angažovanje brojnih privatnih firmi, a bez jasnih ili smislenih obrazloženja zbog čega bi takvo što bilo u opštem interesu Novosađana i Novosađanki.

Subvencije „javnim nefinansijskim preduzećima i organizacijama” (analizom budžeta saznaje se da je ovde zapravo reč o privatnim profitnim firmama), kao i subvencije privatnim preduzećima, rebalansom budžeta Grada uvećane su za više od 1.200.000.000 dinara (milijardu i dvesta miliona), što je za **29,4 odsto** više u odnosu na prethodni budžet. Sve ono nas dovodi do **konačne cifre subvencija dodeljenih privatnim firmama od neverovatnih više od 5.280.000.000** (pet milijardi i dvesta osamdeset miliona) u 2023. godini. Naglašavamo da je reč o privatnim firmama, čija je uloga u ostvarivanju javnog interesa u potpunosti nejasna, kao što je očito da nije reč o subvencionisanju sitnog ili čak srednjeg preduzetništva u svrhu ekonomskog osnaživanja ovih poželjnih ekonomskih subjekata. U pitanju je enorman odliv gradskog novca u privatne ruke, netransparentno i bez racionalnih argumenata.

Bez jasnog obrazloženja odluke koja bi bila u javnom interesu našla se i stavka izdvajanja za Gradsku upravu za građevinsko zemljište, gde je izdvajanje uvećano za fantastičnih 59,3 odsto više od prvobitno planiranog. U apsolutnim brojevima ovo uvećanje iznosi **više od 1.612.000.000** (milijardu i šeststo dvanaest miliona) dinara, na prvobitno planirano dovoljnih nešto preko 2.717.000.000 (dve milijarde i sedamsto sedamnaest miliona).

Zatim, rebalansom budžeta su, bez jasnog obrazloženja, uvećana i sredstva koja se izdvajaju za podršku lokalnim sportskim organizacijama i udruženjima sa planiranih 740.700.000 na 931.300.000 (**uvećanje od 190.600.000 dinara**), kao i za funkcionisanje lokalnih sportskih ustanova sa planiranih 204.000.000 na 427.740.000 (**uvećanje od 223.740.000** – uvećanje od više od sto odsto u odnosu na prvobitno planirana sredstva).

Navedena uvećana izdvajanja po osnovu budžeta Grada Novog Sada nisu jedina – ovde su navedena samo ona najznačajnija, zarad sticanja slike o finansijskim mogućnostima našeg grada.

Gorenavedena izdvajanja dovode nas do nekoliko zaključaka. Prvo, reč je o veoma sumnjivim transferima, netransparentnim ili loše obrazloženim, što nas upućuje na koruptivno delovanje trenutnih vlasti u svrhu ostvarenja privatne (protivzakonite) dobiti. Drugo je utvrđivanje važne činjenice da Grad Novi Sad raspolaže značajnim sredstvima kojima bi mogao da obezbedi različite kvalitetne i svima dostupne javne usluge – kada bi za takvo što postojala politička volja. I treće, da **Grad Novi Sad apsolutno poseduje dovoljna sredstva za održavanje i funkcionisanje besplatnog javnog gradskog prevoza**, u najmanju ruku u kvalitetu rada na sadašnjem nivou.

S obzirom na to da plan *Zajedno! za Novi Sad* uključuje ne samo besplatan, već i čest i kvalitetan prevoz, ukazujemo na to da postoje i drugi izvori finansiranja kojima će se dopuniti postojeći. Finansiranje JGSP-a ne treba da ugrožava gradski budžet, već da bude trajno održiv i izbalansiran model strukturisan različitim izvorima finansiranja. Izradom detaljnog plana za JGSP, u radu zajedno sa gradskim odborom za saobraćaj i stručnjacima samog JGSP-a, preciznim mapiranjem troškova funkcionisanja, održavanja i ulaganja utvrdićemo i potencijale i razmere drugih izvora finansiranja, koje ovde navodimo.

JGSP, nažalost, već 25 godina ne ubira sredstva po osnovu reklamiranja na gradskim stajalištima i u unutrašnjosti autobusa, već ove prihode ubiraju privatne firme, koje pritom ne obavljaju dobro posao održavanja i higijene. Ovi prihodi biće još viši i značajniji u slučaju besplatnog prevoza za korisnike, s obzirom na povećanje broja putnika, a time i cene reklamiranja. **Ove važne poslove, kao i značajne prihode, vrtićemo JGSP-u.** Prihode po osnovu reklamiranja, koji će biti viši s obzirom na veći promet putnika besplatnim i kvalitetnim javnim prevozom direktno će ubirati JGSP.

Veliki odliv sredstava dešava se i unutar samog JGSP-a, koji se godinama vodi kao gubitaš. **Ukupan broj zaposlenih iznosi 1295, od čega većinu čini menadžment**, što je apsurdna stavka, koja se mora korigovati. Takođe, treba smanjiti „upliv” privatnih agencija i firmi zato što mnogo sredstava nepotrebno odlazi i stvaraju se nepotrebni troškovi. Primera radi, sklopljen je štetan ugovor sa privatnim domom zdravlja „Vizim” iz Beograda za periodične lekarske preglede zaposlenih – situacija gde zaposleni jednog javnog preduzeća, umesto u saradnji sa javnim zdravstvenim ustanovama, koriste usluge privatnog zdravstva, čime se faktički samo odliva novac JGSP-a. S druge strane, nedostaju kvalifikovani vozači i to posebno za električne autobuse, u šta bi se ova sredstva morala preusmeriti.

Sredstva za besplatan, čest i kvalitetan JGSP takođe će se naći i **ukidanjem pogubne prakse davanja brojnih gradskih poslova posredničkim privatnim firmama**, kojima je dosadašnja vlast izvlačila novac iz gradskog budžeta. Budžet se puni novcem građana i treba da služi tim istim građanima, i nikome drugom.

Besplatan prevoz znači i odsustvo troškova funkcionisanja i održavanja sistema naplate i kontrole, uštede u vremenu za vozače (koje danas tretiraju i kao konduktore), i brži prevoz od tačke A do tačke B.

Dopunska sredstva za besplatan javni prevoz, ukoliko budu bila potrebna, mogu se naći i u povećanju cena parkiranja u centru grada. Svesni smo važnosti upotrebe automobila u određenim situacijama, ali **želimo da našim ljudima ponudimo nešto bolje nasuprot sati i sati koje troše u traženju parking mesta.** Oni koji koriste parking mesta u centru grada, ukoliko plate višu cenu kao dopunski izvor finansiranja javnog prevoza, moći će, s jedne strane, da računaju na veći broj slobodnih parking mesta, dok će s druge strane imati na raspolaganju važnu javnu uslugu koju će moći koristiti u brojnim situacijama – javni prevoz kojim će se udobno, pouzdano i brzo prevoziti.

Nove, *eco-friendly* (ekološke) autobuse nabavićemo posredstvom „zelenih” fondova EU i Evropske banke za obnovu i razvoj, donacijama i jeftinim ili beskamatnim kreditima.

Zašto besplatan?

Besplatnim javnim prevozom destimuliše se korišćenje automobila, a stimuliše navika ljudi da koriste javni prevoz.

Besplatan JGSP znači manje saobraćajne gužve i više slobodnih parking mesta, naročito u gradskom jezgru.

Besplatan javni prevoz znači manju meru gradskog zagađenja. Više ljudi koji koriste javni prevoz znači čistiji vazduh koji udišemo jer korišćenje autobusnog prevoza zagađuje značajno manje od svakodnevnog sedanja za volan automobila. Takođe, preorijentacija na upotrebu struje kao pogonskog goriva predstavlja važnu sanacionu meru gradskog zagađenja.

Besplatnim prevozom četvoročlana porodica na godišnjem nivou može uštedeti od oko 500 do nekoliko hiljada evra, čime može platiti porodično letovanje, odmor, ili kupovinom raznih dobara i usluga povoljno uticati na lokalnu privredu.

Besplatan JGSP mnogo znači mladima i studentima, starijim osobama, socijalno ugroženima i siromašnima, nezaposlenima. Besplatan JGSP doprinosi smanjenju socijalno-ekonomskih nejednakosti.

Besplatan javni prevoz olakšava posao vozačima, koji mogu da se fokusiraju na svoj primarni posao, čime se povećava i bezbednost saobraćaja.

Besplatan javni prevoz podrazumeva uštedu u novcu, na sistemima za naplatu karata i kontrolorima, i značajno povećava efikasnost smanjujući vreme svake vožnje (prodaja karata oduzima od 3 do 8 minuta od svake vožnje).

Hoće li i građani boljeg ekonomskog statusa više koristiti besplatan javni prevoz? Da jer ćemo obezbediti mnogo kvalitetniju, bržu i pouzdaniju uslugu.

Čest i kvalitetan JGSP

JGSP-u je potrebna kvalitetna usluga, za razliku od dosadašnje loše higijene, retkih polazaka, i neprijatnog boravka u autobusima bez upotrebe klima-uređaja.

Češćim polascima i kvalitetnijom uslugom povećava se kvalitet gradskog i ličnog života – lakše obavljanje svakodnevnih obaveza i lakša komunikacija na relaciji stan–posao. Bolja usluga koju ćemo ostvariti podrazumeva brigu za higijenu, grejanje i hlađenje (zavisno od vremenskih prilika), GPS za praćenje kretanja vozila, redovno održavana stajališta i unutrašnjost autobusa, zelene i pametne nadstrešnice sa solarnim panelima sa izvorima električne energije.

Bolja usluga znači i brz JGSP. Novi Sad gotovo da nema nijednu tzv. brzu („žutu“) traku za autobuse i taksi vozila (a one koje ima se ne koriste zbog toga što nadležne službe ne regulišu parkiranje u žutim trakama – PS: ima tu još problema, npr. drveće na Futoškom putu, mislim da je to rešeno, ali treba proveriti), zbog čega je javni prevoz uglavnom spor, a treća traka na kolovozima zakrčena. **Uvešćemo brze trake na glavnim gradskim bulevarima – Bulevaru oslobođenja, Bulevaru Evrope, celom dužinom Futoškog puta, Bulevaru Jovana Dučića, Bulevaru Patrijarha Pavla.** Želimo da naš JGSP bude asocijacija na brzinu, lakoću prevoza, i urednost, da čovek kad izađe iz kuće zna da će bez nervoze stići na posao ili na kafu sa prijateljima.

Uvešćemo i sistem ***Parkiraj i vozi se! (Park and Ryde System)***, kojim se predviđa **pravljenje posebnog bloka parking mesta na obodu gradskog jezgra, gde građani mogu parkirati automobil i preći u drugi oblik prevoza – besplatan autobuski, ili pristupiti korišćenju javne usluge *Rent a Bike*.** Činjenica je da gradsko jezgro ne poseduje dovoljno raspoloživih parking mesta i da bi ***Parkiraj i vozi se!*** stimulisao korišćenje neautomobilskog saobraćaja.

Zelene i „pametne nadstrešnice“. Na više od pola stajališta u Novom Sadu ne postoje nadstrešnice na autobuskim stajalištima. Potrebno je postupno ih izgraditi na svim, uz značajno unapređenje – planiramo zelene i nadstrešnice sa solarnim panelima i izvorima električne energije (punjenje mobilnih telefona i drugih tehničkih sredstava).

Pristupačnost i inkluzivnost. Neophodno je obezbediti pristupačnost za osobe sa invaliditetom u celokupnom sistemu javnog prevoza. Ovo podrazumeva pristupačne autobuske stanice, vozila, obezbeđena sredstva informisanja i komunikacije za slabovide osobe i osobe oštećenog sluha.

ODRŽIVA MOBILNOST

Održiva mobilnost, pored svima dostupnog, efikasnog, i ekološki održivog javnog prevoza, podrazumeva i razvijenu mikromobilnost. Program **„Promena je pobeda“** posvećen je **promociji održivih i mikromobilnih rešenja kao deo našeg obećanja da ćemo neumorno raditi na poboljšanju kvaliteta naše životne sredine.**

Novi Sad je grad sa značajnom merom saobraćaja koji se odvija biciklom, a starija planska gradnja obezbedila je temelje za kvalitetnu biciklističku infrastrukturu. Ovo je dobra osnova za dalji razvoj mikromobilnosti, koji pre svega počinje promocijom i razvijanjem svesti o ekološki održivim vidovima transporta.

Podizanje svesti o značaju održive mobilnosti nešto je na čemu moramo zajedno raditi. **Grad mora otvoreno podržati lokalne inicijative koje promovišu biciklizam i mikromobilnost, i obezbediti im sve materijalne i druge uslove za rad.** Saradnja sa školama, fakultetima, pa čak i vrtićima, ključna je u promociji održive mobilnosti. Na primer, u Holandiji deca već u vrtiću uče da voze bicikl.

Potrebno je subvencionisati kupovinu bicikala za naše najugroženije sugrađane i sugrađanke, i primeniti različite vidove kampanja za različite grupe građana i građanki kako bi se stimulisala upotreba biciklističkog saobraćaja i mikromobilnost novosadske zajednice.

Svi dalji planovi za razvijanje urbanističke i saobraćajne infrastrukture moraju krenuti od principa održive mobilnosti.

Neophodno je izgraditi nove i rekonstruisati postojeće biciklističke staze. Apsolutno je neprihvatljivo da imamo godinu u kojoj je izgrađeno manje od 2 kilometra biciklističke staze. Prema postojećim planovima, Novom Sadu je potrebno 323 kilometra biciklističkih staza, dok već izgrađenih imamo tek nešto više od 100. Najviše je potrebno uložiti na sremskoj strani grada, gde gotovo da ne postoje biciklističke staze, uz veliki problem nepostojanja staze na Mostu slobode.

Kvalitetna infrastruktura podrazumeva adekvatno obeležene biciklističke staze koje moraju biti sigurne za kretanje, obezbeđene prelaze, dovoljan broj parking mesta za različite vidove bicikala i trotineta, povezanost sa linijama javnog prevoza i ključnim tačkama u gradu, i prenamenu određenih puteva i ulica u isključivo ili primarno biciklističke. Detaljnom analizom potrebno je utvrditi ulice koje bi potencijalno mogle biti pretvorene u biciklističke, i u fazama sprovoditi test-periode kako bi se utvrdilo gde je moguće primeniti ta rešenja.

Potrebno je **obezbediti dvosmerno kretanje u inače jednosmernim ulicama.** Jednosmerne ulice u kojima je uvedena mogućnost kretanja bicikala u suprotnom smeru su: Nikolajevska ulica, Šafarikova, Đorđa Rajkovića, Tekelijina, Bele njive, Lukijana Mušickog, Vladike Platona, Stevana Branovačkog, Polita Desančića, Ilije Vučetića, Jovana Boškovića, Vase Pelagića, Pavla Simića, Sutjeska, Kozaračka i Vatroslava Jagića. Mi smatramo da postoji još veliki broj jednosmernih ulica gde možemo uspostaviti ovu dobru praksu.

Neophodno je dati prioritet biciklistima u kretanju ulicama u „zonama 30” i zonama usporenog saobraćaja. U Novom Sadu za sada postoji 40 blokova ulica i bulevara u kojima su uvedene „zone 30” i zone usporenog saobraćaja. U ovim zonama neophodno je dati prioritet biciklima i mikromobilnim uređajima, kao i obeležiti biciklističke staze na putu tamo gde ih nema.

Novi Sad ima potrebu za nekoliko „glavnih parkirališta” za bicikle i različite tipove mikromobilnih uređaja. Među ključnim od ovih lokacija jesu Železnička stanica, gradski centar i Futoška pijaca, gde je neophodno izgraditi ili višespratne parkinge ili podzemne garaže (Futoška pijaca). Pritom je važno razumeti da postoje različiti tipovi bicikala i mikromobilnih uređaja – neophodno je imati na umu i *cargo* bicikl, električne skutere i ostale mikromobilne uređaje.

Unapredićemo i gradsku uslugu ***Rent a Bike***, koja nije u dovoljnoj meri zaživela zbog komplikovanog sistema upotrebe i lošeg kvaliteta prevoznih sredstava. Sistemi za iznajmljivanje vozila poput *Rent a Bike* ili električnih trotineta ne smeju postati predmet nečijeg profita. JGSP bi trebalo da proširi svoje poslovanje, primeni lako dostupnu tehnologiju i ponudi usluge efikasnog i kvalitetnog sistema za iznajmljivanje bicikala, trotineta, električnih bicikala i sl. Ovi sistemi su već u širokoj upotrebi, nisu skupi, a samo javno preduzeće može garantovati da će javni interes biti zadovoljen.

Sve navedene mere zajedno mogu značajno doprineti promociji mikromobilnosti, zdravih životnih stilova, i dostizanju nekih od naših ključnih ciljeva – **održivog i zelenog Novog Sada.**

2. GRAD ZELENILA I ZDRAVOG ŽIVOTA

Problema zaštite prirode, životne sredine, i zdravlja ljudi, biljnog i životinjskog sveta Novi Sad ima napretek. Više od mesec dana godišnje u Novom Sadu zagađenje vazduha prelazi zdravstveno propisan nivo. U jezgru grada, pored najvećeg gradskog šetališta, izlivaju se nepročišćene otpadne vode. Ne postoji jasna niti primenjena strategija za povećanje zelenih površina u gradu. Na centralnim gradskim trgovima nema prirodnog hlada. Za proteklih jedanaest godina otvoren je samo jedan jedini park, a iz urbanističkih planova nestalo čak sedam, dok su brojne zelene površine prenamenjene u „opštegradske centre”, odnosno u građevinsko zemljište. Najsvežiji primer ovakve zloupotrebe jeste Telepski park. Prirodna oaza Šodroš, na kojoj su generacije dece odrastale, posečena je zarad profita koji projekat „Novi Sad na vodi” donosi povlašćenoj manjini.

U Novom Sadu ne postoji jasno uspostavljen reciklažno-komunalni sistem i adekvatna infrastruktura, kao ni edukacija za podizanje svesti o održivom upravljanju otpadom. Projekat regionalne deponije sprovodi se protivno procedurama i pravnom okviru, te se regionalna deponija planira u neposrednoj blizini Klise, Pejićevih salaša i Nemanovaca. Naime, kako je propisano Uredbom o odlaganju otpada na deponije, potrebna udaljenost deponije jeste 500 metara od kuća, dok su važeći planovi regionalnu deponiju doveli do neprihvatljivih 270 metara od naselja Nemanovci, dovodeći ljude u stanje ozbiljne zdravstvene ugroženosti. Takođe, izgradnjom deponije na ovoj lokaciji biće ugrožena i „Kasapska ada”, prirodno stanište zaštićenih i strogo zaštićenih divljih vrsta od nacionalnog značaja. Uz navedeno, planirana regionalna deponija nalazila bi se na samo 6,5 kilometara od centra Novog Sada, a 5 kilometara od prvih reni-bunara kod izvorišta novosadskog vodovoda. Ovo je direktna opasnost za prodor teških metala i zagađenje podzemnih vodotokova koji upravo poniru od deponije ka reci Dunav. Kod velikih deponija stvara se tečna frakcija raspada otpada, a polimerna folija ispod nje ne može trajno zaštititi zemlju od prodora toksične materije, te visokotoksična tečnost može kroz zemlju dospeti do rezervoara pijaće vode i napraviti ekološku katastrofu neviđenih razmera. Na kraju, veliki problem su i česti požari na deponiji. Deponija emituje štetne gasove i težak neprijatan miris koji se oseti u čitavom gradu, naročito tokom toplih dana.

Meteorološke stanice, koje mere temperaturu vazduha, ne se nalaze u gradu, već kilometrima daleko od njega, na Rimskim šančevima, za razliku od Beograda, gde postoje i u gradu i van njega. Time zapravo ne znamo pouzdano koliko se prosečna temperatura u Novom Sadu, izazvana sećom drveća, uništavanjem zelenih površina, betoniranjem i neodgovornom gradnjom, povećala.

Ključne mere i aktivnosti:

- **hitno pravljenje Tima za zeleni Novi Sad, radne grupe sa zadatkom mapiranja potreba ozelenjivanja delova grada i izrade studije izvodljivosti;**
- **hitno stavljanje van snage Generalnog urbanističkog plana (GUP 2030) i planova generalne i detaljne regulacije, i donošenje novih;**
- **hitno ukidanje plana za „Novi Sad na vodi”;**
- **hitno ukidanje planova regionalne deponije i osmišljavanje alternativnog rešenja;**
- **ozelenjivanje gradskih trgova i svih ulica kojima je to potrebno;**
- **praksa otkupa privatnih nekorišćenih i propadajućih parcela čijom će se prenamenom graditi parking zone (naročito u starim urbanim zonama);**
- **podsticaji za energetski efikasnu gradnju i gradnju odgovornu prema životnoj sredini;**
- **igrališta za decu svih uzrasta, igrališta za kućne ljubimce, kao i javni sportski tereni i klubovi;**
- **moratorijum na seču šuma Nacionalnog parka Fruška gora u narednih 10 godina;**
- **obnova i zaštita svih kulturno-istorijskih spomenika na Fruškoj gori;**
- **uklanjanje svih protivpravno postavljenih ograda na teritoriji Nacionalnog parka Fruška gora;**
- **„Novi Sad bez otpada”;**
- **uvođenje savremenih sistema za reciklažu i razvrstavanje otpada;**
- **destimulisaćemo upotrebu jednokratnih plastičnih proizvoda;**
- **olakšice i podsticaji za građane koji redovno recikliraju otpad;**
- **posebni centri za sakupljanje elektronskog otpada.**

Zeleni Novi Sad

Voda, vazduh i priroda ne smeju biti potrošna roba, već javna dobra koja pripadaju svima, i koja se moraju brižljivo negovati. Zbog toga su naše urbanističke, saobraćajne, ekonomske, obrazovne i kulturne politike usmerene, bespogovorno, na suživot sa prirodom i zdravom životnom sredinom. Novi Sad mora negovati kulturu zdravlja i okolnu životnu sredinu – priobalje Dunava, sâm Dunav, i Fruška gora naši su saborci u toj borbi, a ne predmeti eksploatacije. **Život ispred profita, priroda umesto betona** – tako vidimo naš Novi Sad.

Oštri smo protivnici investitorskog urbanizma, koji otima javna dobra, uništava prirodu, životnu sredinu i kulturno nasleđe. Ne sme više biti gradnje bez dovoljno zelenih površina, parkova i parking mesta, kao što se ne sme dopustiti da nam na Podbari, Salajci, ili u ma kom drugom delu grada deca izlaze na kolovoz zato što nema trotoara.

Među prvim merama koje ćemo sprovesti jeste **stavljanje van snage Generalnog urbanističkog plana (GUP 2030) i planova generalne i detaljne regulacije** grada, i pisanje novih, po meri građana, a ne povlašćenih investitora. U saradnji sa mesnim zajednicama, udruženjima arhitekata, urbanista, zaštitara životne sredine i drugim strukovnim i civilno-društvenim organizacijama i Univerzitetom, donećemo nove planove koji će uvažavati principe zelenih i održivih politika, održive mobilnosti, i brige za prirodu i životnu sredinu. Među prvim projektima koji će bespogovorno biti ukinuti jeste za nas neprihvatljivi „Novi Sad na vodi”, katastrofalno urbanističko rešenje koje će, ukoliko ne pružimo čvrste i konkretne otpore, trajno narušiti našu prirodu i životnu sredinu, zdravlje i bezbednost građanki i građana Novog Sada.

Neophodno nam je hitno ukidanje planova regionalne deponije i formiranje alternativnog rešenja, u saradnji sa drugim nivoima javne vlasti, javnim službama i strukovnim udruženjima. Regionalna deponija, kako je trenutno osmišljena, dovešće u stanje neposredne ozbiljne zdravstvene i životne ugroženosti hiljade stanovnika prigradskih naselja, ali potencijalno i značajno većeg broja Novosađanki i Novosađana, čije će snabdevanje pijaćom vodom postati jedan od najvećih problema naše zajednice. Ovo je jedan od manje vidljivih ali najznačajnijih problema Novog Sada i njegove okoline, uključujući tu i opasnost po prirodno stanište zaštićenih i strogo zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta koje će doživeti devastaciju.

Našem gradu su potrebni parkovi i zelene površine. Potrebno je na prostoru svake svake mesne zajednice izgraditi park, a gde to nije izvodljivo – izgraditi komunalne bašte koje će održavati ljudi iz svojih kvartova. Prva od inicijativa biće pravljenje **Tima za zeleni Novi Sad**, čiji će zadatak biti **mapiranje potreba ozelenjivanja svakog dela grada i izrada studije izvodljivosti** za realizaciju. Svrha ovakvog jednog tela jeste da se u najkraćem roku naš Novi Sad oporavi od betona i vrati zelenilu. **Tim za zeleni Novi Sad** činiće stručnjaci iz oblasti zaštite životne sredine, urbanizma i saobraćaja, arhitekture, predstavnici mesnih zajednica i predstavnici gradske vlasti.

Svesni smo da je našem gradu potrebno na desetine hiljada stabala i zelenila generalno.

Novi Sad pati od nedostatka parking mesta, naročito u širem jezgru grada. Naročito je velik problem u starim gradskim zonama uskih ulica, u kojima je izgradnja višespratnica napravila ogroman problem sa nalaženjem parking mesta, što značajno ugrožava kvalitet života i osnažuje saobraćajnu nebezbednost. Ovde Grad mora preuzeti aktivnu ulogu. U ovim delovima, koji se moraju precizno mapirati, Grad mora otpočeti **praksu otkupa privatnih nekorišćenih i propadajućih parcela čijom će se prenamenom graditi parking zone** (uz apsolutni izuzetak kad je reč o kulturnom, istorijskom i arhitektonskom nasleđu Grada). Tako bi svaki veći kvart imao svoju parking zonu, čime bi se rešili problemi Podbare, Salajke, i drugih delova grada, u kojima je saobraćaj postao velika strepnja za decu i roditelje, ali i za sve druge stanovnike na ovim lokacija.

Uvešćemo podsticaje za energetske efikasnu gradnju i gradnju odgovornu prema životnoj sredini – vertikalne bašte, zeleni krovovi i travne rešetke (sistem parking mesta sa travnim rešetkama umesto betonskih). Trenutno u Novom Sadu ima 12 kvadratnih metara zelenila po glavi stanovnika, dok je evropski standard 20. Jedino postizanjem ovog standarda naš grad može postati zdravo mesto za život. Urbanistički standardi Novog Sada moraju biti u funkciji ostvarenja ovog cilja i uvažavanja, bez izuzetka, standarde higijene stanovanja.

Potrebna su nam igrališta za decu svih uzrasta, igrališta za kućne ljubimce, kao i javni sportski tereni i javno finansirani klubovi – amaterski rekreativni sport dostupan bez obzira na platežne mogućnosti. Sport i igrališta ne smeju biti privilegije, već fizičke, zdravstvene, socijalne i emotivne potrebe svih nas!

Umetnost i kulturu spajamo sa prostornim planiranjem Novog Sada. Podržavaćemo projekte i ideje na polju kulture i umetnosti, a brojne raspoložive prostore našeg grada poveriti na upravljanje umetničkim, kulturnim i omladinskim zajednicama – za razliku od danas ispražnjene ljuštore koja služi kao lažni dekor i paravan tobožnje prestonice kulture. U našem Novom Sadu skvotiranje će izgubiti smisao jer će veliki broj nekorišćenih prostora biti legalno dat na upravljanje ljudima koji od toga žele da naprave dom za sebe i svoje ideje.

Fruška gora

Naš nacionalni park iz godine u godinu sve više se uništava, seča drveća je sve veća, neplanska i nesistematična, a ni traga od pošumljavanja. **Godišnje se na Fruškoj gori neplanski poseče preko 50 hiljada metara kubnih drveta.** Ako se u narednoj deceniji nastave ovakve neplanske seče, naš nacionalni park pretrpeće ogromne gubitke. Za ovakvu situaciju ponajviše je odgovorno rukovodstvo nacionalnog parka, koje legalizuje i odobrava divlje seče, na kraju pretočene u profit pojedinaca.

S druge strane, imamo privatne investitore (sa najeklatantnijim primerom kompanije Galens) koji bez imalo srama, osećaja krivice i poštovanja pravne regulative, ograđuju najlepše predele naše Fruške gore. Time se narušava pravo svih građana i građanki, pravo da se slobodno kreću na javnom prostoru, u svom nacionalnom parku. Fruška gora pripada svima nama, i zato nikada nećemo dopustiti privatizaciju i betoniranje našeg nacionalnog parka.

Prva stvar koju ćemo uraditi jeste jasno zalaganje za moratorijum/zabranu na seču šuma nacionalnog parka Fruška gora u narednih 10 godina. U tih deset godina bez seče radićemo na intenzivnom pošumljavanju i ozdravljenju nacionalnog parka. Takođe ćemo uraditi reviziju odgovornosti pojedinaca iz „JP Nacionalni park Fruška gora” za prekomerne i neplanske seče prethodnih godina. Desetogodišnja zabrana seče jeste jedan od osnovnih zahteva aktivista i dugogodišnjih boraca za šume Fruške gore, zato ćemo u saradnji sa njima sprovesti ovaj zahtev i planirati ozdravljenje šuma u narednim godinama i decenijama.

Druga stvar biće obnova i buduća zaštita svih kulturno-istorijskih spomenika na Fruškoj gori. Na Fruškoj gori i drugde u okolini Novog Sada imamo na desetine kulturno-istorijskih spomenika koji se ne održavaju i zarastaju u korov. Ti spomenici predstavljaju važan i neotuđiv deo naše istorije koji se mora održavati i poštovati. Takođe, obnovićemo i očuvati kulturno nasleđe i antifašističku kulturu samog Novog Sada – uključujući i spomeničku kulturu. Našim odnosom prema prošlosti promovisaćemo vrednosti za budućnost – vrednosti humanizma, antifašizma, novosadske i vojvođanske interkulturalnosti, i tradicije Grada heroja.

Treća stvar jeste uklanjanje svih protivpravno ograđenih prostora i parcela na teritoriji nacionalnog parka Fruška gora. Otvoreno ćemo se suprotstaviti privatnim investitorima, divljoj gradnji i privatizaciji našeg nacionalnog parka. Svi delovi nacionalnog parka biće dostupni svakom građaninu naše zemlje i nikada više neće biti predmeti terora povlašćenih investitora i „elita”.

Grad bez otpada

Naš Novi Sad nikada nije bio prljaviji i zagađeniji. Buduća gradska vlast ima dužnost prema građanima, zarad kvalitetnijeg i zdravijeg života, da prati evropske trendove iz oblasti zaštite životne sredine. Zato ćemo inicijativom „Novi Sad bez otpada”, prateći dobre primere, uvesti niz mera i propisa kako bismo zaštitili našu životnu sredinu.

Jedna od osnovnih mera biće **uvođenje savremenih sistema za reciklažu i razvrstavanje otpada.** To će podrazumevati savremene kante za reciklažu svih vrsta otpada (papira, kartona, plastike stakla i metala) i biće postavljene u svim delovima grada.

Destimulisaćemo upotrebu jednokratnih plastičnih proizvoda poput kesa, čaša i slamki. Radićemo to uz saradnju sa građanima i građankama, javnim ustanovama i preduzećima, ali i sa privatnim firmama koje budu pokazale spremnost da sarađuju na očuvanju naše zajedničke životne sredine. To će biti višegodišnji proces koji će za cilj imati smanjenje upotrebe jednokratnih plastičnih proizvoda u našem gradu za 30%.

Uvešćemo ekonomske olakšice i podsticaje za sve one građane i građanke koji budu redovno reciklirali otpad.

Posebno ćemo postavljati centre za sakupljanje elektronskog otpada. Stanovnici će tu odlagati svoje elektronske uređaje koji su namenjeni za bacanje.

**Ne želimo grad prašine i betona, već parkova, zelenila i drveća, i javnih česmi.
Ozelenićemo gradske trgove i sve ulice u Novom Sadu kojima je to potrebno.**

3. GRAD JAKIH MESNIH ZAJEDNICA I ODGOVORNE VLASTI

Građani i građanke izuzetno malo znaju o odlukama gradskih vlasti. Većina nije ni informisana, dok je participacija u donošenju odluka svedena na zadovoljavanje forme. Gradske vlasti donose odluke u naše ime, netransparentno, ne konsultujući nas. Kao rezultat imamo činjenicu da veliki broj aktivnosti grada, naročito one visokoprofitne, bivaju sakrivene od građana i građanki.

Vršenje vlasti na svim nivoima mora podrazumevati uključivanje građana i građanki u odlučivanje, njihovu mogućnost da suštinski utiču na kreiranje javnih politika i direktno biranje rešenja za svoj deo grada. Približićemo demokratiju svima koji žele da učestvuju i dati smisao mehanizmima neposredne demokratije. Od mesnih zajednica do Skupštine grada, Novi Sad pripada Novosađanima i Novosađankama, i nikom drugom.

Ključne mere i aktivnosti:

- **Mesne zajednice moraju biti uključene u donošenje odluka o urbanističkoj i komunalnoj infrastrukturi Grada Novog Sada.**
- **Mesne zajednice moći će direktno da biraju projekte za svoj deo grada, raspoložuci značajnim delom poreza na imovinu.**
- **Zahtevaćemo uvođenje tzv. kvartovskih policajaca, koji će povećati bezbednost lokalnih zajednica.**
- **Uvešćemo direktan prenos sednica Skupštine grada i pripadajućih odbora.**
- **Kroz sistem otvorenih podataka omogućićemo praćenje rada i glasanja svakog pojedinačnog odbornika Skupštine grada.**
- **Uvešćemo Sistem 48, koji podrazumeva obavezu članova Gradskog veća da u definisanom vremenskom roku odgovore na pitanja građana.**
- **Uvešćemo praksu Otvorenih vrata građanskih predstavnika – naši odbornici imaće obavezne termine za razgovor o problemima građana.**
- **Izborni sistem kojim bi birači imenom i prezimenom birali kandidate sa izbornih lista.**
- **Osnovaćemo Građanske forume, gde će članovi Gradskog veća i odbora imati obavezu da učestvuju na raspravama koje se tiču njihovog delokruga poslova.**
- **Uvešćemo participativno budžetiranje, kojim će gradske vlasti finansijski potpomagati projekte odabrane od strane mesnih zajednica.**

Mesne zajednice moraju biti istinski uključene u planiranje i definisanje urbanističke i komunalne infrastrukture grada. Moraju imati ulogu u odlučivanju, pa i pravo veta, po pitanju Generalnog urbanističkog plana i planova regulacije svojih delova grada. Insistiramo i na vraćanju izvornih prihoda, nadležnosti i ovlašćenja mesnih zajednica, kao što mesne zajednice moraju ponovo da postanu ustavna kategorija. Želimo da mesne zajednice budu mesta demokratskog građanskog odlučivanja, i da se zaista počne živeti – tamo gde se živi.

Još jedan od konkretnih planova *Zajedno! za Novi Sad*, a koji se pokazao uspešnim u praksi, jeste plan po kom će **mesne zajednice moći da predlože i direktno odluče o konkretnim projektima** u svom delu grada, a **raspoložujući značajnim delom poreza na imovinu**. Dakle, da li žele vrtić, park, sportski teren, šta je to što žele na polju obrazovanja, kulture ili komunalne infrastrukture, građani mesnih zajednica će sami odlučiti jer oni najbolje znaju šta im je potrebno. Mesne zajednice, opremljene većim prihodima i ovlašćenjima, takođe će biti u obavezi da informišu građane o merama, odlukama i delovanju gradskih vlasti.

Važna nam je i bezbednost svake pojedinačne mesne zajednice. Zahtevaćemo **uvođenje tzv. kvartovskih policajaca** („bobiji”), koji će naročito biti prisutni u delovima grada i vremenskim periodima gde i kada je naglašeno potrebno prisustvo policije. Njihovo delovanje i obuka moraju biti usmereni na pružanje pomoći lokalnoj zajednici. Kvartovski policajci poznaju zajednicu u kojoj rade, njene ljude i probleme, i više se fokusiraju na pomoć ljudima i prevenciju, usled čega postoji i manja potreba za sankcionisanjem i lečenjem posledica opasnih i nebezbednih ponašanja u zajednici. Sa ovim policajcima mesna zajednica će imati direktnu vezu, konsultovati se i obaveštavati.

Uvešćemo **direktan prenos sednica Skupštine grada i pripadajućih odbora**, i omogućiti pristup arhivi snimaka i stenogramima.

Kroz sistem otvorenih podataka omogućićemo **praćenje rada i glasanja svih odbornika** Skupštine grada, te time povećati stepen odgovornosti predstavnika građana. Sva dokumenta koja su rezultat rada gradskih vlasti moraju biti javno dostupna, u fizičkom i u elektronskom obliku.

Uvešćemo **Sistem 48**, koji podrazumeva obavezu članova Gradskog veća da u definisanom vremenskom roku odgovore na pitanja i primedbe građana. Sistem 48 **predstavlja softverski sistem koji, ukoliko po isteku definisanog roka građanin ne dobije odgovor od predstavnika vlasti, automatski šalje obaveštenje o tome lokalnim medijima**.

Uvešćemo praksu **Otvorenih vrata** vaših predstavnika – naši odbornici i odbornice imaće obavezne termine za razgovor o problemima građana. Materijali za sednice Skupštine grada moraju biti, izuzev u krajnje vanrednim slučajevima, dostupni javnosti dve nedelje unapred.

Zalažemo se za izborni sistem kojim bi građani i građanke Novog Sada mogli imenom i prezimenom da biraju kandidate sa izbornih lista na lokalnim izborima – proporcionalni izborni sistem sa preferencijalnim glasom. Tako će se osnažiti veza odgovornosti Skupštine Grada pred biračima i umanjiti snažne partokratske tendencije – predstavnici treba da predstavljaju Novi Sad, a ne interese stranačkih rukovodstava.

Osnovaćemo **građanske forume** na kojima će građani i građanke diskutovati, iznositi predloge i kritike o konkretnim pitanjima Grada. Članovi Gradskog veća i odbora Skupštine grada imaće obavezu da učestvuju u raspravama koje se tiču njihovog delokruga poslova.

Uvešćemo **participativno budžetiranje**, kojim će gradske vlasti finansijski potpomagati projekte odabrane od strane mesnih zajednica.

4. GRAD PO MERI RADNIKA I ČOVEKA

Ključne mere i aktivnosti:

- Gradske službe i preduzeća moraju stati u zaštitu prava na dostojanstven rad i politike socijalnog ulaganja.
- Očistićemo javni sektor i javna preduzeća od lažno zaposlenih.
- Povremeno i privremeno angažovanje radnika i radnica može biti dozvoljeno samo u slučajevima vanrednih potreba.
- Ugovori na određeno vreme ne smeju se koristiti kao poluga za ucenjivanje, zastrašivanje i manipulaciju ljudskim životima.
- Ohrabrićemo sindikalno organizovanje i kolektivno pregovaranje
- Privatni poslodavci koji krše prava radnika i eksploatišu zaposlene neće biti saradnici niti će moći da računaju na subvencije i pomoć Grada.
- Uvešćemo instituciju Zaštitnika rada i radnih prava koji će biti na raspolaganju svim zaposlenima.
- Omogućićemo beskamatno kreditiranje projekata samozapošljavanja.
- Naročita podrška pružaće se projektima samozapošljavanja udruživanjem više nezaposlenih lica – kooperativama.
- Beskućnicima i određenim kategorijama socijalno ugroženog stanovništva na raspolaganje će se staviti socijalni stanovi.
- Izgradnja novih vrtića, i osmišljavanje savremenih koncepata predškolskog vaspitanja i obrazovanja.
- Izgradiće se novi studentski domovi i sprovesti prenamena postojećih objekata u studentske domove.
- Biće obezbeđeni besplatni udžbenici za svako dete u Novom Sadu.

Gradske službe i preduzeća u zaštiti radnika i radnih prava

Društvena odgovornost Grada Novog Sada, kao poslodavca, jeste da postavi i unapređuje standard zaštite radničkog organizovanja i radničkih prava. Visina zarada u preduzećima i službama mora da prati troškove života, osiguranja i odmora, odnosno da u narednom periodu dostigne nivo **plate za život**.

Proračun plate za život polazi od realnih troškova života i pokriva osnovne potrebe radnica i radnika i njihovih porodica: hranu, odeću, stanovanje, javni prevoz, komunalne i telekomunikacione troškove, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, slobodno vreme i kulturu, uključujući i diskrecioni dohodak, odnosno mogućnost štednje u visini od 10% iznosa zarade. Plata za život isplaćuje se za rad obavljen tokom regularnog radnog vremena i ne uključuje naknadu za prekovremeni rad, bonuse i topli obrok.

Minimalna i prosečna plata nisu relevantni pokazatelji životnog standarda, ne može se minimalno jesti ili platiti računi dok prosečna plata podrazumeva prosek izuzetno malog broja visokih plata i ogromnog broja plata koje su nedovoljne za dostojanstven život.

Sramno je da poštene i vredni radnici jedva sastavljaju kraj s krajem, dok se milioni dinara izdvajaju za plate onih koji ne dolaze na posao, koji ne rade svoj posao. Javna preduzeća osnovana su kako bi poslovala u javnom interesu, i ona ne smeju služiti za zapošljavanje stranačkih kadrova i izvlačenje novca na račune povlašćenih privatnika. **Očistićemo javni sektor i javna preduzeća od lažno zaposlenih koji decenijama unazad primaju platu, a ne dolaze na posao.**

Povremeno i privremeno angažovanje radnika i radnica može biti dozvoljeno samo u slučajevima vanrednih, pravno jasno definisanih potreba. **Ugovori na određeno vreme ne smeju se** koristiti kao poluga za političko ucenjivanje, zastrašivanje i manipulaciju ljudskim životima.

Ohrabrivaćemo sindikalno organizovanje i kolektivno pregovaranje. Ove mere su važne kako za zaposlene, tako i za korisnike usluga Grada. Samo ako su radnici angažovani pod dostojanstvenim uslovima, radiće svoj posao kako treba, a korisnici će biti u prilici da dobiju zaista kvalitetnu uslugu.

Subvencije i saradnja samo u slučaju dostojanstvenog rada. Privatni poslodavac moći će da konkuriše na javnoj nabavci, ili da bude korisnik subvencija, samo ukoliko poštuje radna prava zaposlenih. **Privatni poslodavci koji krše prava radnika i eksploatišu zaposlene neće biti saradnici niti će moći da računaju na pomoć Grada Novog Sada.**

Grad Novi Sad organizovaće pravnu i konsultativnu pomoć zaposlenima, čija su prava ugrožena. Uvešćemo **instituciju Zaštitnika rada i radnih prava** koji će biti na raspolaganju svim zaposlenima i koji će dva puta godišnje podnositi javno dostupne izveštaje.

Preduzećemo niz mera kako bismo izjednačili plate muškaraca i žena i uspostavili rodnu ravnopravnost. Omogućićemo **beskamatno kreditiranje projekata**

samozapošljavanja, uz savetodavnu pomoć službi Grada. **Naročita podrška** pružaće se projektima samozapošljavanja udruživanjem više nezaposlenih lica – **zadrugarstvu (kooperative)**. Gradska preduzeća će, takođe, davati prioritet saradnji sa kooperativama kako bi se postigla poželjna mera osnaživanja i održivosti zadrugarstva, a sve u cilju ostvarenja veće socijalno-ekonomske jednakosti.

Grad koji brine o svojim ljudima

Beskućnicima i određenim kategorijama socijalno ugroženog stanovništva staviće se na raspolaganje socijalni stanovi, čiji je vlasnik Grad Novi Sad. Niko ne sme biti bez krova nad glavom – pravo na stan razumemo kao osnovno ljudsko pravo, ispod kog nijedan pojedinac ili zajednica ne sme da živi.

U Novom Sadu iz godine u godinu sve više dece ostaje bez mesta u vrtiću. U 2022. godini gotovo četiri hiljade dece nije bilo u mogućnosti da ostvari svoje ustavno pravo na besplatno i kvalitetno predškolsko vaspitanje i obrazovanje koje im rođenjem pripada. Aktuelne gradske vlasti rešenje ovog problema vide u subvencionisanju privatnih vrtića, čime se zapravo novac poreskih obveznika sliva na privatne račune privilegovanih saradnika. Iz ovog razloga, trenutna gradska vlast ulaganja u izgradnju novih kapaciteta, vrtića u javnom vlasništvu, drži na minimumu. Aktuelna gradska vlast podstiče otvaranje novih privatnih vrtića subvencijama koje ćemo platiti svi mi.

Imajući u vidu porast socijalno-ekonomskih nejednakosti, i sve veći broj roditelja koji se bore da zadovolje osnovne potrebe svoje dece, *Zajedno! za Novi Sad* predlaže otvaranje široke javne rasprave o kreiranju dugoročne strategije za kvalitetno i svima dostupno predškolsko vaspitanje i obrazovanje. **Potrebni su nam novi vrtići u javnom vlasništvu, i osmišljavanje savremenih koncepata predškolskog vaspitanja i obrazovanja.**

Jedna od korisnih ideja za zdravije odrastanje i kvalitetnije vaspitanje i obrazovanje može biti i koncept tzv. „šumskih vrtića“, iliti „eko-vrtića“, koji predstavljaju evropski trend, a koji se mogu organizovati na salašima, farmama, parkovima ili u obližnjim šumama, gde deca provode minimalno 6 sati na svežem vazduhu, učestvujući u sezonskim radovima i igrama u prirodi, bez korišćenja savremene tehnologije. Time bismo obezbedili neophodan kontakt dece i prirode, od najranijeg doba, izmestili decu iz zagušljivih prostorija i zagađenog vazduha, i iskoristili neposrednu blizinu naših seoskih dobara i Nacionalnog parka Fruška gora.

Roditelji Novog Sada i Vojvodine sve teže uspevaju da finansiraju školovanje svoje dece kako u osnovnoj i srednjoj školi, tako i na studijama. Studenti, zbog previsokih cena školovanja, života i stanarina, neretko se odlučuju ili za odustajanje od studiranja, ili za rad na privremeno-povremenim poslovima koji im značajno otežavaju njihovu primarnu aktivnost – obrazovanje. Pritom Grad Novi Sad, kao univerzitetski centar sa oko 50.000 studenata, ima tek nešto više od 2.500 raspoloživih mesta u studentskim domovima. **Grad Novi Sad mora da, u saradnji sa Univerzitetom i pokrajinskim i republičkim institucijama, proširi postojeće kapacitete studentskih domova** – što kroz izgradnju novih, što kroz adaptiranje postojećih vojnih objekata koje Vojska

Republike Srbije ne koristi. **Takav primer je Kasarna dr Rudolf Arčibald Rajs, čiju prenamenu u studentski dom zahtevamo.** Ovo zdanje od kulturno-istorijskog značaja neophodno je preurediti i renovirati, od njega stvoriti dom studentima i studentkinjama, ali time i očuvati važan deo estetskog, arhitektonskog i kulturnog identiteta Novog Sada. Predlažemo da se u okviru ovog budućeg studentskog doma napravi i memorijalni kutak „Dr Rudolf Arčibald Rajs”, kako bi se naš grad sećao ovog velikog prijatelja našeg društva.

Kvalitetno, dostupno i sigurno obrazovanje garant je naše budućnosti i boljeg života za sve naše građane. Takođe, pravo na obrazovanje jedno je od osnovnih ljudskih i građanskih prava, a javne institucije u obavezi su da omoguće njegovo ostvarenje. Prema članu 71, stav 2, Ustava Republike Srbije: „Osnovno obrazovanje je obavezno i besplatno, a srednje obrazovanje je besplatno.” Nažalost, u današnjici obrazovanje je sve više privilegija umesto podrazumevano pravo i mogućnost. Porodica sa dvoje dece na početku svake školske godine potroši minimalno jednu prosečnu platu na kupovinu udžbenika i školskog pribora. Neki roditelji, usled nedovoljno finansijskih sredstava, odlučuju se i za kredite. Ovim teškoćama življenja mora se stati na put.

Znanje nije i ne sme da bude roba. Stoga ćemo sprovesti ono što jeste ustavna i moralna obaveza javnih institucija – počevši od **besplatnih udžbenika za svu decu u novosadskim osnovnim i srednjim školama.** Na taj način bi se roditeljima značajno olakšao budžet, te bi teško zarađeni novac mogli da preusmere na druge stvari, koje su podjednako važne za razvoj svakog deteta. Snažno se zalažemo za ulaganja u prosvetu i različite forme obrazovanja, kao moralno, razumno i neophodno ulaganje u bolju budućnost za Novi Sad, za sve Novosađane i Novosađanke.

ZAJEDNO ZA NOVI SAD KAKVOG SE SEĆAMO I KAKAV ŽELIMO

Naš grad zaslužuje da ponovo postane „najlepša varoš na donjem Dunavu”.

Grad koji počiva na idejama Vase Stajića, muzici Rudolfa Bručija, Isidora Bajića i Janike Balaža, pesmama čika Jove Zmaja, Mike Antića i Đoleta Balaševića, knjigama Aleksandra Tišme i Laze Kostića. Grad Ignjata Pavlasa i novosadskog partizanskog odreda, narodnih heroja Pap Pavla, Ide Sabo i Pala Šotija.

Novi Sad, časnog imena i dobrih ljudi.

Želimo grad koji zime provodi u sankanju i klizanju na Šodrošu, a leta u kupanju na Štrandu, grad na obali čistog Dunava. Grad uređenih šetališta, parkova, zelenila i hlada, bicikala i čistog vazduha. Grad dobrih komšija i uvažavanja različitih kultura, grad raširenih ruku i ljubavi prema svima koji u njega stižu vekovima, sa svih strana. Grad pozorišta, crkava, katedrala, sinagoga i antifašističkih spomenika. Grad koji kaže „Dobro jutro, komšija” na više jezika, a zaista to i misli. Grad Heroj, koji se sa ponosom seća svoje istorije i sa optimizmom čeka svoju budućnost. Grad kakvog se sećamo i kakav želimo.